

Karel Čapek: Kam se dějí knížky

Stává se člověku, že nemá, jak se říká, do čeho píchnout. Takové ztracené existence hledají pak obyčejně místo v nějaké veřejné knihovně anebo v redakci; to, že shánějí živobytí zrovna tam, a ne ve správné radě Živnobanky nebo v zemském výboru, ukazuje, že na nich leží jakási kletba. I já, byv kdysi ztracenou existencí, jsem nastoupil místo v jedné knihovně. Byla to kariéra velmi krátká a neúspěšná; vydržel jsem tam jenom čtrnáct dní. Přesto mohu prohlásit, že obvyklá představa o životě bibliotekářském neodpovídá skutečnosti. Lidé si představují, že takový knihovník po celý den leze po žebříku nahoru a dolů jako anděl ve snu Jákobovu a snáší na svůj stůl tajemné, téměř kouzelnické folianty, vázané ve vepřové kůži a plné poznání dobrého i zlého.

Tedy věc vypadá poněkud jinak; takový bibliotekář nemá vůbec s knihami co dělat, leda potud, že změní jejich formát, napíše na ně numero a pokud možno krasopisně opíše jejich titul, například: Zaorálek Felix Jan: O mšici krvavé, jakož i o způsobu, jak jí čeliti a jí potírati a jak chrániti naše ovocné stromoví ode všech škůdců, se zvláštním vztahem k okresu mladoboleslavskému. Stránek 17. Vlastním nákl. Mladá Boleslav, 1872. Na jiný lístek napíše: Mšice krvavá. Vide O m.k., jakož i o způsobu, jak jí čeliti atd. Na třetí lístek: Ovocné stromoví. Vide O mšici krvavé atd. Na čtvrtý lístek: Mladá Boleslav. Vide O mšici krvavé atd., se zvláštním vztahem k okresu mladoboleslavskému. Pak se to ještě napíše do jakýchsi tlustých katalogů a potom tu knížku sluha odnese a zastrčí do regálu, odkud už nikdy nebude vyňata. Toho všeho je třeba, aby kniha byla na svém místě.

Toto se děje s knihami veřejnými; kniha domácí má naopak tu zvláštnost, že není nikdy na svém místě. Jednou za tři roky bývám zachvácen fanatickým úmyslem dát svou knihovnu do pořádku. To se dělá tak, že člověk vytáhá všechny knihy a nakupí je na podlaze, aby je roztřídil. Potom vyndá jednu, sedne si na zem a počne číst. Druhého dne si umíní postupovat metodicky: začne dělat hromadu přírodních věd, filozofie, historie a já nevím čeho ještě, přičemž udělá starou zkušenost, že většina z jeho knih se jaksi vůbec nehodí do žádné z těchto skupin; mimoto kvečeru shledá, že si to všechno pomíchal. Třetího dne se pokouší srovnat knihy nějak podle formátu; celá věc pak se končí tak, že to bere do náručí, jak to leží, a nacpe to všechno do přihrádek, načež má zase po tři leta pokoj.

Pokud se týče pořizování knížek, děje se to obyčejně tím způsobem, že člověk uvidí u knihkupce knížku, o které si řekne: "Tu musím mít!" Pak si ji vítězně odnese domů, nechá ji měsíc válet na stole, aby ji měl po ruce, potom ji nejspíše někomu půjčí nebo co, čímž knížka beze stopy zmizí. Patrně někde je; já mám ohromnou knihovnu, která někde je. Kniha patří k těm podivným předmětům, jež obyčejně mají jakousi temnou poloexistenci: totiž že "někde jsou". K těm věcem náleží také druhá rukavice do páru, klíče, domácí kladívko, konskripční list a vůbec všechny důležité listiny. Jsou to věci, kterých nikdy nelze nalézt, ale které přesto "někde jsou". Kdyby člověk pohřešil stokorunu, neřekne že "někde je", nýbrž že ji ztratil nebo že mu ji někdo ukradl. Pohřeším-li však třeba Příběhy Antonína Vondrejce, řeknu si s jistým fatalismem, že "někde jsou".

Nemám ponětí, kde může být to knižní "někde"; nedovedu si představit, kam se dějí knížky. Myslím si, že až přijdu do nebe (jak mně prorokoval pan Götz), první rajske překvapení, jež tam zažiji, budou všechny mé knížky, které nyní "někde jsou" a jež tam najdu krásně srovnány podle obsahu i podle formátu; panebože, to bude velká knihovna! Představte si, že by knížky neměly tu podivuhodnou vlastnost, ztrácet se: co by jich na světě musilo být! Mám za to, že by na ně pomalu nestačily naše příbytky s půdami i sklepy. Naštěstí mají knížky ten vyšší dar, že se nám ponenáhlu ztrácejí a "někde jsou", nerušeny tím, že bychom se kdy mohli dopídit, kde vlastně. Knihy se nezahazují ani nespalují v kamnech; jejich zánik je obestřen tajemstvím; někde jsou.